

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

F. Köçerli adına
Respublika Uşaq Kitabxanası

Dünya miqyaslı ziyalımız Anar

Anarın 80 illik yubileyi münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait

Bakı – 2018

Tərtibçilər:

**Könül Ağazadə
Şəhla Əliyeva**

**İxtisas redaktoru və
buraxılışa məsul:**

Şəhla Qəmbərova
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Dünya miqyaslı ziyalımız Anar: Anarın 80 illik yubileyi münasibətilə mərkəzi kitabxanaların uşaq şöbələri, MKS-nin şəhər, qəsəbə, kənd kitabxana filialları üçün hazırlanmış metodik vəsait / Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət Nazirliyi, F. Köçərli ad.Respublika Uşaq Kitabxanası; tərt.ed. K. Ağazadə; ixt.red. və burax.məsul Ş. Qəmbərova. – Bakı: F. Köçərli ad.Respublika Uşaq Kitabxanası, 2018. – 34 s.

©F. Köçərli adına Respublika Uşaq Kitabxanası, 2018

Tərtibçidən

XXI əsrdə müdrik bir sənətkar, Azərbaycanı, sözün həqiqi mənasında, təmsil edən görkəmli mədəniyyət xadimi kimi etiraf etdiyimiz bu böyük ziyalı indi ömrünün səksəninci baharını qeyd edir. Anar təkcə XX əsrin yox, XXI əsrin də fikir, düşüncə, əqidə, azadlıq mücahidi hesab edilir.

Anar Rəsul oğlu Rzayev ensiklopedik bir zəka sahibidir və onu təkcə yazıçı-sənətkar kimi qəbul etmək azdır. O, XX və XXI əsrdə Sabir, Mirzə Cəlil, Üzeyir bəy ənənələrini yaşadan, bu ənənələrə sadıq qalan, özü də bir ənənə yaradan, həmişə novatorluğa, yeniliyə can atan qüdrətli qələm sahibidir.

Anar – bütün varlığı ilə Azərbaycana, onun keçmişinə, milli-mənəvi sərvətlərinə bağlı olan, onun müstəqilliyini arzulayan və bu yolda mübarizə aparan, təkcə əsərləri ilə deyil, ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə də Böyük Ziyalı, Vətənpərvər obrazını özündə əks etdirən azərbaycanlıdır. Yazıçı türk dünyasının sayılan, seçilən, türkçülüyü, turançılığı təkcə sözdə deyil, əməldə nümayiş etdirən bir türkdür. Həmçinin o, Azərbaycan mədəniyyətini dünya arenasında təbliğ edən, dünyanın kürsüsündə və tribunasında söz deməyə ixtiyarı və səlahiyyəti çatan xalq və dövlət adamıdır. O, görkəmli ictimai-siyasi və mədəniyyət xadimi, çox sevdiyimiz əsərlərin müəllifi, dönə-dönə izlədiyimiz filmlərin ssenari müəllifi, Millət vəkili, Əməkdar incəsənət xadimi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri və gəncliyin dostudur.

Bu il gəncliyin dostu – Anarın 80 illik yubileyidir. Yubileyi münasibətilə hazırladığımız bu vəsait iki hissədən ibarətdir. I hissə şairin həyat və yaradıcılığından, II hissə isə yubileylə bağlı tədbirlər planından ibarətdir.

Çağdaş ədəbiyyatımızın klassiki

Xalq yazıçısı Anar 14 mart 1938-ci ildə Bakıda Xalq şairləri Rəsul Rza və Nigar Rəfibəylinin ailəsində anadan olub. O, Azərbaycanın ən köklü soylarından ikisinin yetirməsidir. Ata tərəfdən uluları Məmmədخانlılardır. Anarın anası Nigar xanım məşhur Rəfibəylilər nəslindəndir. Ulu babası Ələkbər bəy Rəfibəyli – el ağsaqqalı, maarifçi, Azərbaycanda ilk siyasi partiya olan “Difai” partiyasının yaradıcılarından idi.

Fəal yaradıcı ailə-sənət mühitində böyüyən Anar 1945-ci ildə indi Bülbülün adını daşıyan musiqi məktəbinin Azərbaycan sektoruna daxil olmuş, 1955-ci ildə həmin məktəbi gümüş medalla bitirmişdir. Elə həmin ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsinin rus sektoruna daxil olmuşdur. 1960-ci ildə Universiteti bitirdikdən sonra Nizami adına Ədəbiyyat muzeyində kiçik elmi işçi (1960-1961), Dövlət Radio və Televiziya Komitəsində redaktor (1961-1962) işləmişdir. Radioda çalışdığı vaxtda “Axşam görüşləri”, “Tərcümə saati”, “Səslər muzeyi” kimi daimi verlişlərin əsasını qoymuşdur.

1962-1964-cü illərdə Moskvada Ali ssenari kurslarında, 1971-1972-ci illərdə Rejissor emalatxanasında təhsilini davam etdirmiş, ssenarist və rejissor diplomları almışdır. 1964-1967-ci illərdə Dövlət Radio və Televiziya komitəsində Uşaq şöbəsinin, daha sonra İncəsənət şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışmışdır

1964-cü ildən Yazıçılar İttifaqının, habelə Kinematoqraflar, Jurnalistlər və Teatr Xadimləri İttifaqlarının üzvüdür. 1968-1987-ci illərdə “Qobustan” incəsənət toplusunun baş redaktoru olub. 1987-ci ildə Azərbaycan Yazıçılar İttifaqı İdarə heyətinin birinci katibi, 1991-ci ildə Yazıçıların 9-cu qurultayında yekdilliklə Yazıçılar Birliyinin sədri seçilib. 1987-ci ildə Azərbaycan Ali Sovetinin deputatı, 1989-cu ildə

SSRİ xalq deputatı, SSRİ Ali Sovetinin üzvü seçilib. 1995 və 2000-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin üzvü, MM-in elm, təhsil, mədəniyyət (sonralar yalnız mədəniyyət) komissiyasının sədri seçilib. Azərbaycan-Türkiyə Dostluq Cəmiyyətinin sədridir. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Komissiyasının üzvüdür. 1976-cı ildə Əməkdar incəsənət xadimi adına, 1980-ci ildə Azərbaycan Dövlət mükafatına layiq görülmüş, 1998-ci ildə Azərbaycan ədəbiyyatının inkişafındakı böyük xidmətlərinə görə “İstiqlal” ordeni ilə təltif edilmişdir.

Anar yaradıcılıq fəaliyyətinə yeniyetməlik yaşlarından başlayıb. İlk bədii yazılarını – “İki dəniz” hekayəsini və Amerika həyatından bəhs edən pyesini 1952-ci ildə Şuşada yay aylarında yazmışdır. Bundan sonra da bir sıra hekayələr yazmış, amma valideynlərinin tövsiyəsi ilə çapa verməmişdir. İlk mətbu əsərləri 1960-i ildə “Azərbaycan” jurnalının dekabr nömrəsində dərc olunmuş “Keçən ilin son gecəsi” və “Bayram həsrətində” hekayələridir. “Bayram həsrətində” adlı ilk kitabı 1963-cü ildə Bakıda nəşr edilib.

Azərbaycan dilində və başqa dillərdə 120-dən artıq nəsr, dram, publisistika, esse, şeir və bədii-bioqrafik kitabları nəşr edilmişdir. Ayrı-ayrı povestləri, hekayələri, məqalələri, esseləri ABŞ-da, Kanadada, Fransada, Finlandiyada, Hindistanda, Yaponiyada, Misirdə, İraqda, İzraildə, keçmiş sovet respublikalarının hamısında dövrü mətbuat səhifələrində dərc edilmişdir.

“Ağ liman”, “Beş mərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi”, “Macal”, “Dantenin yubileyi”, “Əlaqə”, “Otel otağı”, “Ağ qoç, qara qoç”, “Göz muncuğu”, “Keçən ilin son gecəsi”, “Asqılıqda işləyən qadının söhbəti”, “Mən, sən, o və telefon”, “Gürcü ailəsi”, “O gecənin səhəri”, “Qırmızı limuzin”, “Vahimə”, “Yaxşı padşahın nağılı” adlı povest, roman və hekayələri, “Molla

Nəsrəddin 66” satirik hekayələr silsiləsi qırxa yaxın dilə çevrilmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevə həsr olunmuş “Unudulmaz görüşlər” kitabının, Nazim Hikmət haqqında Azərbaycanda və Türkiyədə nəşr edilmiş “Kərəm kimi” sənədli romanının, valideynlərini itirdiyi ağır günlərə həsr olunmuş “Sizsiz” xatirə romanının, Ənvər Məmmədخانلیya həsr olunmuş “Həyatım ağrıyır” xatirə povestinin, Rəsul Rzanın həyat və yaradıcılığı barədə “Mübarizə bu gün də var” kitablarının müəllifidir. Azərbaycan, Türkiyə, rus, dünya klassik və çağdaş yazıçıları, sənət adamları haqqında onlarla esseləri, memuar xarakterli yazıları var. Onun “Dədə Qorqud dünyası”, Nəsimi haqqında “Şairin hünəri”, Xətai haqqında “Şairin zəfəri”, Füzuli haqqında “Şairin kədəri”, M.C.Məmmədquluzadə haqqında “Anlamaq dərdi”, Cəfər Cabbarlı haqqında “Azad bir quşdum”, S.Vurğun haqqında “Vurğunluq”, bunlardan başqa “Nəsrin fəzası”, “Xalçanın hikməti”, “Muğamın əbədiliyi”, “Ekran pəncərəsi”, “İçəri şəhər” esseləri, Üzeyir Hacıbəyli, Şövkət Məmmədova, Qara Qarayev, Fikrət Əmirov, Niyazi, Vaqif Mustafazadə, Səttar Bəhlulzadə, Mircavad Cavadov, Tahir Salahov, Toğrul Nərimanbəyov, habelə Mevlana, Orxan Vəli, F.H.Dağlarca, Əziz Nesin, Çingiz Aytmatov, Olyas Süleymanov, R.Taqor, E.Heminquey, F.Fellini, V.Mayakovski, D.Şostakoviç, K.Simonov, Y.Yevtuşenko və başqaları haqqında yazıları var. Türkiyə, İran, İraq, Fransa, ABŞ səfərlərini “Gəzməyə qürbət ölkə”, “Fransa mayı”, “4 ay Türkiyədə”, “Qürbət mənim içimdə”, “Xəzərdən Xəzərə”, “Təbrizin yolları dolamba dolan”, “Durna yolu” oçerklərində işıqlandırmış, Azərbaycanın çeşidli guşələrindən “Qədim Gəncə, yeni Gəncə”, “Qarabağ şikəstəsi”, “Naxçıvan naxışları”, “Şəki şənliyi” adlı yol yazılarında bəhs etmişdir.

Ən qədimlərdən bu günə qədər Azərbaycan ədəbiyyatına, musiqisinə, təsviri, tətbiqi sənətinə, memarlığına, teatr və kinosuna, mətbuatına, elminə, tarixinə həsr olunmuş yazıları toplanmış üç cildlik “LİK (Literatura, İskusstvo, Kultura) Azerbaydjana” kitabı rus dilində nəşr olunmuşdur. Bakıda çap olunmuş iki cildlik “Min beş yüz ilin oğuz şeiri” və Ankarada nəşr edilmiş “Min ilin yüz şairi” antalogiyalarının tərtibçisidir. “Dədə Qorqud ensiklopediyası”nın təşəbbüskarı və ön söz müəllifidir.

Yuxarda da qeyd etdiyimiz kimi Anarın ayrı-ayrı hekayə, pyes və məqalələri dünyanın bir sıra mətbuat orqanlarında ingilis, fransız, alman, ispan, benqal, türk, macar, rumın, bolqar dillərində və keçmiş SSRİ-nin bütün respublikalarında dərc edilib. Amma əlbəttə, Anar ən böyük populyarlığı öz Vətəninə – Azərbaycanda qazanıb. Xüsusilə 70-80-ci illərdə Anarın 30, 40, 50 min tirajla çap olunan kitabları, dərgilərdə çıxan əsərləri əl-əl gəzirdi. Anarın nəinki əsərləri, hətta bu əsərlər haqqında dərc olunan məqalələr Azərbaycan ictimaiyyəti tərəfindən çox həssaslıqla qarşılanırdı: “Dantenin yubileyi” povesti haqqında tənqidçi Nadir Cabbarovun yüksək peşəkarlıqla qələmə aldığı məqaləsi Azərbaycan Elmlər Akademiyasından ucqar bir kəndə qədər geniş aydınlar marağına səbəb olmuşdu. 1974-cü ildə “Bakı” axşam qəzetində “Gecə yarısında hadisə” sənədli povesti hissə-hissə çap edildikcə bütün Bakı o qəzetin hər sayını arayıb-axtarır, oxuyurdu...

Anarın ssenariləri əsasında 15 tammetrajlı bədii film çəkilməmişdir. “Torpaq.Dəniz.Od.Səma”, “Gün keçdi”, “Dədə Qorqud”, “Ötən ilin son gecəsi”, “İmtahan”, “Əlaqə”, “Təhminə”, “Otel otağı”, “Cavid ömrü”, “Sübhün səfiri” və s. “Dantenin yubileyi” filmi öz ssenarisi əsasında Anar özü və Gülbəniz Əzimzadə çəkmişlər, iki seriyalı “Üzeyir ömrü” və iki

seriyalı “Qəm pəncərəsi” filmlərinin həm ssenari müəllifi, həm quruluşçu rejissoru Anardır. Bir sıra televiziya tamaşalarının, filmlərinin və sənədli filmlərin də ssenari müəllifidir. “Evləri köndələn yar”, “Nigarançılıq”, “Bu – Səttar Bəhlulzadədir”, “Bu – Cavaddır”, “Daş saatın səsi”, “Dədə Qorqud dünyası”, “Çinar ömrü” və s.

Onun əsərləri ölkəmizdən kənarlarda da kinematoqrafçıların diqqətini çəkmişdir. “Mən, sən, o və telefon” hekayəsi əsasında “Mosfilm”də “Hər axşam 11də” filmi çəkilmişdir (ssenari E.Radzinski, rejissor S.Samsonov). Bu hekayə əsasında Türkiyədə də bədii film çəkilmişdir. Türkiyədə “Dantenin yubileyi” povesti əsasında “Aktyorun əsgisi” adlı bədii film çəkilmişdir. Moskva Mərkəzi televiziyası “Mən, sən, o və telefon” hekayəsini və iki müxtəlif quruluşda “Keçən ilin son gecəsi” hekayəsini ekranlaşdıraraq 1-ci proqramla nümayiş etdirmişdir. Bu telekanalın 1-ci proqramı ilə Moldaviya Dövlət teatrının “Səhra yuxuları” tamaşası da göstərilmişdir. Tallin televiziyasının ekranlaşdırdığı “Dantenin yubileyi” tamaşasında Kəbirinski rolunu SSRİ Xalq artisti Yuri Yarvet ifa etmişdir.

Anar, əsərlərində çağının ən aktual problemlərini qaldırdığından, ən həssas nöqtələrinə toxunduğundan bu əsərlər təbii ki, əhatəli ədəbi-tənqidi münasibətlərə, diskussiyalara hədəf olur, estetik qavrayış çevrəsini yaradır. Anarın yaradıcılığı haqqında Azərbaycanda və dünyanın müxtəlif ölkələrində yazılan çoxsaylı məqalələr, aparılan tədqiqatlar, yəqin ki, bu zərurətin bəhrəsidir. Anarın qələmindən çıxan bütün əsərləri oxuyub başa çıxandan sonra həmin əsərlər xüsusunda yazılmışları göz önünə gətirdikcə, belə bir müqayisəli qanunauyğunluq ortaya gəlir: Azərbaycanın klassik və çağdaş mədəniyyəti, xüsusilə ədəbiyyatı bir küll halında Anar yaradıcılığında bu və ya digər formada öz əksini tapıb. Şəxsiyyətləri, dəyərləri, problemləri, yönləri ilə. Eyni zamanda,

çağdaş mədəniyyət və ədəbiyyatımızın, tənqidimizin elə seçkin nümayəndəsi yoxdur ki, Anar yaradıcılığına bu və ya digər formada, səviyyədə müraciət etməmiş olsun. Anar yaradıcılığı Azərbaycan mədəniyyətinə tarixilik və müasirlik baxımından elə qaynaqlanıb ki, bu vəhdətdə onların harmoniyasından yalnız ləzzət almaq, heyrətə gəlmək olar.

Anar ədəbi-bədii yaradıcılığını ictimai-siyasi fəaliyyəti ilə uzlaşdırıb bilən nadir şəxsiyyətlərdəndir. Anarın həm sovet dönəmində, həm də indi – müstəqillik çağında bütün yaradıcı fəaliyyəti başlıca məqsədlə milli-mənəvi tərəqqiyə yönəlkdir. Onun Azərbaycan Yazıçılar Birliyinə rəhbərlik etdiyi illərdə bu təşkilatın nəzdində “Tərcümə və Ədəbi Əlaqələr Mərkəzi”, “Dədə Qorqud Ensiklopediyası” yaradılmış, “Ədəbiyyat və İncəsənət” qəzeti, “Ədəbiyyat qəzeti” adıyla Mədəniyyət Nazirliyi ilə şərikli nəşr olunmaqdan çıxarılarq Yazıçılar Birliyinin orqanı olmuş, “Qobustan” toplusu da Yazıçılar Birliyinin orqanına çevrilmişdir. Yazıçılar Birliyinin təklifi və təşəbbüsü ilə Azərbaycan PEN klubu – Beynəlxalq Yazıçılar Təşkilatının Azərbaycan bölməsi yaradılmışdır. Moskva, Türkiyə, Gürcüstan və Polşanın yazıçılar təşkilatları ilə ikitərəfli müqavilələr bağlanmışdır.

Anar, yaradıcı şəxsiyyətin özəyini təşkil edən müqəddəs tənhalığını qoruya-qoruya ünsiyyətsevər əsilzadəliyi ilə fəal ictimaiyyətçi olaraq sanki yüz illər bundan öncə başladığı işi səbrlə, təmkinlə davam etdirir. Yaşadığı çağ, ömrü, düşüncələri, əməlləri ilə daha mənalı, yaşamalılıq edən Anar “Mübarizə bu gün də var” məramı ilə sanki hər işi yenidən başlayırmış kimi tükənməz enerjisi ilə yazıb yaratmaqdadır...

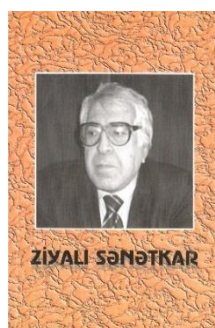
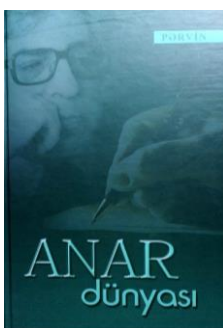
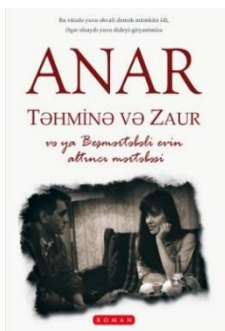
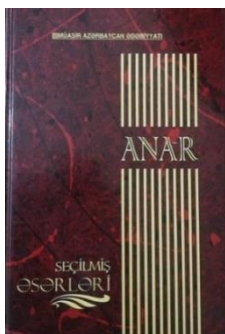
Yubiley tədbirlərinin keçirilməsi

İyirminci yüzil Azərbaycan mədəniyyətinin özünəqədərki və özündənsonrakı çağlarının ilgəyini yaradıbən bütövlüyünü təmin edən bir orqanik zamandır. Məhz XX yüzildə Azərbaycan mədəniyyəti özünütəşkil prinsiplərini müəyyənləşdirdi, hansı köklərdən gəlib hansı yönlərə budaqlandığını aydınlatdı, tarixin hansı çağlarında siyasi-mədəni epiqonçuluğa varıldığını, hansı yolların səhv gedildiyini, nələrə bədrədildiyini, hansı istiqamətlərdə düzgün addım atıldığını, hansı səmtlərdə irəli getməyin mümkün və gərək olduğunu sezdi. Azərbaycan mədəniyyətinin onurğa sütunu XX əsrin güclü birləşdirici “fəqərəsi” ilə bərkəyib qayım oldu. Azərbaycan mədəniyyətinin bu tarixi-genetik bütövlüyünün dərk olunması və yaradılmasında müstəsna xidmətləri olan mütəfəkkir sənətkarlarımızdan biri də, şübhəsiz ki, Anardır.

Bu il Azərbaycanın görkəmli ziyalısı, nəinki ölkəmizdə, yazdığı əsərləri ilə bütün türk dünyasında sevimli ədib kimi qəbul edilən yazıçı Anarın 80 yaşı tamam olur. Yubiley ilində bütün mədəni-maarif müəssisələri ilə yanaşı, elm ocaqları və kitabxanalar da fəal iştirak etməli, sənətkarın həyat və fəaliyyətinə həsr olunmuş ədəbiyyatın oxucu kütləsi arasında geniş təbliğ olunmasına çalışmalıdırlar. MKS-də və onun filiallarında tədbirlər planı işlənilib hazırlanmalı və yazıçının yubileyi yüksək səviyyədə keçirilməlidir. Yubiley ilində kitabxanalar Anarın əsərlərinin və onun haqqında çap olunmuş kitabların, həmçinin dövrü mətbuat materiallarının geniş oxucu kütləsinə çatdırılması üçün əyani və şifahi təbliğatın bütün formalarından, kitab sərgilərindən, kitabxana plakatlarından, stendlərdən, oxucu konfranslarından, biblioqrafik xülasələrdən, məruzə və muhazirələrdən və s. geniş şəkildə istifadə etməlidirlər.

Bu tədbirlər arasında sərgilər mühüm yer tutur. Sərgidə yazıçının kitabları, müxtəlif mətbuat səhifələrində onun haqqında nəşr olunmuş məqalələr, onun fotoları nümayiş olunur. Sərgilər yalnız kitab və kitabçalardan deyil, dövrü mətbuat materiallarından da tərtib oluna bilər. Belə sərgilər oxucuları keçiriləcək tədbirlərə çağırır, onlara mütaliə mədəniyyəti aşılayır və eyni zamanda kitabxananın fondunu oxucular qarşısında açmaqda mühüm rol oynayır.

Sərgi müxtəlif başlıqlar altında keçirilə bilər: “Ömrün 80-ci baharı”, “Azərbaycan ədəbiyyatının Anar fenomeni”, “Anar dünyası”, “Ədəbiyyatımızı yaşadanlar”, “Adıyla doğulan, adını doğruldan sənətkar”, “Anarların ən qocası”, “Gəncliyin dostu Anar”, “Çağdaş ədəbiyyatımızın klassiki” və s.

Görkəmli şəxsiyyətlərin yazıçı Anar haqqında söylədikləri fikirlər:

Repressiya qurbanı olmuş Xudadat bəy Rəfibəylinin qızı Nigar xanım Rəfibəyli böyük bir yol keçmiş, Azərbaycan mədəniyyətinin inkişaf etməsi uğrunda çalışmışdır. O, öz həyat yoldaşı – Azərbaycanın böyük şairi Rəsul Rza ilə birlikdə Azərbaycan ədəbiyyatının yüksəlməsində xüsusi rol oynamışdır və məmnunam ki, onların övladı, Azərbaycanın böyük yazıçısı, Yazıçılar Birliyinin sədri hörmətli Anar da əcdadlarının, anasının, atasının işini davam etdirir və Azərbaycan ədəbiyyatının, mədəniyyətinin inkişafına öz xidmətlərini göstərir. Görürsünüz Gəncə nə qədər böyük insanlar yetişdirir. Bir ailədə üç Xalq yazıçısı – Rəsul Rza, Nigar Rəfibəyli, Anar.

Heydər Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Anarın bir yazıçı kimi yaxşı cəhətlərindən biri də budur ki, qələmə almaq istədiyi mövzunu mükəmməl araşdırır, tədqiqatçı kimi araşdırmalarla məşğul olur və onu bütöv qavradıqdan sonra yazıya başlayır.

İsmayıl Şıxlı,
Xalq yazıçısı

Görkəmli Azərbaycan yazıçısı Anarın qələmindən çıxmış “Sizsiz” sənədli romanı müasir Azərbaycan ədəbiyyatının ciddi nəaliyyətlərindəndir. Bu əsər göz yaşı və ürək alovundan yaranmış ən nəcib fikirlər, duyğularla yazılmışdır. Anar bu romanında Rəsul Rza və Nigar Rəfibəylinin bədii obrazlarını yaratmışdır.

Xəlil Rza Ulutürk,
şair

Mən yüksək şəxsiyyətli, sevimli şairimiz rəhmətlik dostum Rəsul Rzanın oğlu, mənimlə müqayisədə gənc dostum Anarı ona görə sevirəm ki, o, atasından gələn bir çox insani keyfiyyətləri keşməkeşli dövrlərdən keçirərək özündə yaşada bilib, öz zəhməti, öz çalışqanlığı hesabına biliyini, səviyyəsini artıraraq kamil bir insan, çoxsahəli yaradıcılığı olan həssas duyğulu bir sənətkar və yüksək mədəniyyətli dövlət xadimi olub.

Tofiq Quliyev,
bəstəkar

Tallinn, Moskva, Roma, Paris və dünyanın bir çox böyük şəhərlərində olmuşam və oradan Azərbaycana baxanda həmişə Anarı görmüşəm.

Toğrul Nərimanbəyov,
rəssam

Anarın şəxsiyyət, sənətkar, ictimai xadim kimi Azərbaycan mədəniyyətində unikalığı aydın həqiqətdir. İstedadın, geniş erudisiyanın, xalqına, ölkəsinə gərəkli olmaq yolunda xidmətin və zamanın son dərəcə dəqiq duymağın belə üzvü vəhdətini mən başqa heç kəsdə görməmişəm.

Rüstəm İbrahimbəyov,
Xalq yazıçısı

“Azərbaycanfilm” studiyasında yaranmış və Mərkəzi televiziya ilə nümayiş etdirilmiş “Üzeyir Hacıbəyov. Uzun ömrün akkordları” filminin ssenari müəllifi və rejissoru Anardır. Film bəstəkarın yaradıcılığının dərin xəlqi köklərini, onun doğma torpağına üzvü bağlılığını əks etdirir. Xatirələrin, tarixi sənədlərin, bədii kinoyla uzlaşması bəstəkarın taleyi,

Azərbaycan musiqi-səhnə sənətinin inkişaf yolları haqqında düşüncə-film yaratmağa imkan vermişdir.

Rəşid Behbudov,

Azərbaycanın görkəmli musiqiçisi

Ədəbi həyatda da teatrda kimi hərənin öz “ampulası” var və öz təbiətinin ziddinə gedib bundan kənara çıxmaq asan deyil. Mənə elə gəlir ki, Anar ədəbiyyata epizodik, ikinci-üçüncü dərəcəli rollar üçün gəlməyib. Elə bu xüsusiyyət ona həm bədii, həm də elmi-publisist yaradıcılığında mədəniyyət tariximizin ən qaynar nöqtələrinə əl uzatmaq, ən müqəddəs səhifələrini çevirmək haqqı kimi bir mənəvi imtiyaz verib.

Sabir Rüstəmxanlı,

Xalq şairi

Kitabxanada yazıçı Anarın yaradıcılığını məktəblilərə daha yaxından tanıtmmaq məqsədilə bir sıra maraqlı tədbirlər keçirmək olar. Belə tədbirlərdən biri də **“Kinomuzda Anar fenomeni” adlı film həftəsi** ola bilər. Kitabxanada Anarın ssenariləri əsasında çəkilmiş bədii filmlərin bir həftə ərzində nümayiş olunması məqsədəuyğundur. Filmlərin nümayişindən sonra kitabxanaçı şagirdlərin seyr etdikləri filmlər haqqındakı təəssüratlarını öyrənir. Daha sonra yazıçının ssenariləri əsasında çəkilmiş filmlər haqqında sorğu-sual edir.

Kitabxanaçı kitabxananın böyük oxu zalında filologiya tələbələri ilə Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin sədri, Xalq yazıçısı Anarla **“Anarların ən qocası”** adlı **görüş** təşkil edə bilər. Tədbirə yazıçı və şairləri, elm, mədəniyyət və incəsənət xadimlərini, alimləri, KİV nümayəndələrini, tələbələri və s. dəvət etmək olar. Görüş yazıçının bu günə qədər nəşr olunan kitablarına həsr edilə bilər. Görüşün əsas məqsədi tələbələrin

mütaliə vərdişlərini inkişaf etdirmək, bədii ədəbiyyata marağını artırmaq və bu vasitə ilə gənclərin ümumi dünyagörüşü, intellektual səviyyəsinin yüksəlməsinə nail olmaqdır. Görüşdə Xalq yazıçısı tələbələrə yaradıcılığı haqqında söhbət açə bilər. Tələbələr tədbirdə Anarın roman və hekayələri ilə bağlı suallarını yazıçıya ünvanlaya bilərlər. Həmçinin yazıçının roman və hekayələrinin müzakirələri də aparmaq məqsədəuyğundur. Tədbirdə, ssenarisi Anara məxsus olan filmlərdən kadrlar və ailə videosu da nümayiş oluna bilər.

Kitabxanaçı yuxarı sinif oxucuları arasında “*Anar dünyası*” adlı *məqalə müsabiqəsi də* təşkil edə bilər. Məqalə müsabiqəsi şagirdlərə yazıçı yaradıcılığının müxtəlif baxımlarını araşdırmağa imkan verir. Bunun üçün kitabxanaçı əvvəlcədən şagirdlərə yazıçının kitablarını təqdim etməlidir. Şagirdlər ən çox bəyəndikləri əsər haqqında məqalə yazə bilərlər. Münsiflər heyəti ən dolğun və bitkin məqalə sahibini müsabiqənin qalibi seçirlər.

Görkəmli Xalq yazıçısı Anarın yubileyi ilə əlaqədar kitabxanada keçirilən maraqlı tədbirlərdən biri də *viktorinadır*. Kitabxanaçı əvvəlcədən oxuculara yazıçının həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verir. Həmçinin yazıçının həyat və yaradıcılığından bəhs edən video çarx da göstərmək olar. Daha sonra proyektorda yazıçının əsərlərinə çəkilmiş filmlərdən kadrlar göstərilir. Oxucular həmin kadrların yazıçının hansı əsərinə və filmə aid olduğunu tapmalıdırlar. Tədbirin sonunda düzgün cavablarının sayı çox olan oxucu – qalib mükafatlandırılır.

Kitabxanalarda filologiya tələbələrinin və yuxarı sinif şagirdlərinin iştirakı ilə “*Çağdaş ədəbiyyatımızın klassiki*” adlı *konfrans* da təşkil etmək mümkündür. Konfransdan öncə onun proqramı tərtib olunmalı, konfransın keçiriləcəyi dəqiq vaxt müəyyən olunmalıdır. Proqramda konfransda çıxış edəcək

qonaqların, ədəbiyyatşünasların və şagirdlərin adları, onların çıxış edəcəkləri mövzular, tədbirin keçiriləcəyi məkan və zaman qeyd olunur. Konfransa dünya şöhrətli yazıçı Anarın yaradıcılığına yaxından bələd olan jurnalist, ədəbiyyatşünas, yazıçı və şairləri dəvət etmək olar. Konfransın mövzusu yazıçının povest və romanlarına həsr oluna bilər.

Kitabxanaçı: Yeni çağın klassik əsərlərini yaradan Anar ötni – itən saymayan, keçmişlə bu günün ulu doğmalığına söykənc verən, tarixin arxitekturasına öz naxışlarını, oymalarını yapan, sərt doğruları ilə ürəyimizdən tikan çıxardan bütün yaxşı sənətkarlar kimi həqiqi mənada adamı xoşbəxt edən yazıçıdır. Yazıçı Anarın yaradıcılığı sanki bu hikmətli fikri bir daha təsdiq edir: “Öz nöqsanlarını duyan, görən, düşünən, yazan xalq yetkin xalqdır!”

Yazıçının nəsr, şübhəsiz, onun çoxşaxəli yaradıcılığının nüvəsini təşkil edir. Onun nəsr 60-ci illərdən ta günümüzədək özünəməxsus zənginləşmə, dərinləşmə yolu keçmiş, gəlişməsində yeni çalarlar, özəl keyfiyyətlər qazanmışdır. Onun nəsr yaradıcılığında poetik təkamülün ritmlərini sanki bir-birindən doğulan, fəqət ayrı-ayrı dünyalardan keçən əsərlərin ümumi arxitektonikasında aydınca bəzələmək olur. Yazıçının daim gərilən üslubu, analitik təhkiyəsi, öz daxili enerjisinə güvənli süjet-obrazyaratma çömləri, yorulmaz ideya axtarışları onun nəsr poetikasının dinamikasını təmin edir.

Kitabxanaçının çıxışından sonra proyektorda tələbələrin yazıçının həyat və yaradıcılığı haqqında hazırladığı slayda baxılır. Daha sonra iştirakçılara söz verilir.

I iştirakçı: Anar bir yazıçı, esseist və kino xadimi kimi yaradıcılığında müasir sənətin bir çox xüsusiyyətlərini özündə birləşdirir. Həm də bu sintez eklektik xarakterdə deyil, bütövdür, məqsədəuyğundur. Bəllidir ki, həqiqi yazıçının bədii arsenalı məhdud çərçivəyə sığışa bilmir. Çünki məhdud çərçivəni əhatə

edən əsərlər yazılırsa, sənətdə süstlük, mənəvi boşluq yaranar. Yazıçı, dramaturq Anar isə həmişə müasir, həyatla bağlı olan, mənəvi dəyərini itirməyən əsərlərin müəllifidir.

Yazıçının “Asılıqanda işləyən qadının söhbəti” (1959) emosional təsiri, qərribə üslubi xüsusiyyətləri ilə seçilir, Azərbaycan nəsrindəki ən gözəl hekayələrdən biridir. Məhz bu hekayə Anarın sonrakı povest və hekayələri üçün zəmin olmuşdur: bəzən bir cümlə ilə xarakter yaratmaq, kiçik bir abzasla güclü emosional təsir oymatmaq, ənənəvi yazı manerasının yeknəsəq axarını cəsarətlə pozub, yeni güclü bənzətmələrə, metaforalara, üslub və kompozisiya elementlərinə geniş yer vermək bacarığı müəllifin bu hekayəsindən başlayır, sonrakı əsərlərində isə daha da möhkəmləndirilir.

Anarın 1967-ci ildə yazdığı “Mən, sən, o və telefon” hekayəsinin mövzusu müasir həyatdan götürülmüşdür. Hekayə Seymurla Mədinənin həyatında baş verən möcüzəli anların təsviri üzərində qurulmuşdur. Belə möcüzələr isə Azərbaycan xalqının poetik təfəkkürü üçün yad deyil. “Mən, sən, o və telefon” hekayəsi çap edildikdən sonra ədəbi tənqidin diqqətini cəlb etmiş, onun yaxşı və qüsurlu cəhətləri göstərilmişdir.

“Mən, sən, o və telefon” hekayəsində zarafat dönüb çox ciddi və təsirli bir hadisəyə, nağıla, əfsanəyə çevrilir, insan qəlbinin hələ tamamilə sağalmamış yaralarına toxunur. Bakir duyğular, təmiz hisslər doğurur.

Yazıçı sanki bizə demək istəyir: həyatın hər qarışı yeniliklərlə, yeni mənalarla doludur, ancaq onlar üzdə deyil, dərinədir. Hadisələr üzərindəki pərdəni azacıq qaldırmaq kifayətdir ki, oradakı təzadlı mənalar aləmini görə biləsən.

Anarın qəhrəmanları ən adi adamlardır, onlar ən adi işlər görür, ən adi sözlər danışrlar. Uсталıq da elə ondadır ki, bu adilikdə insan mənəviyyatının dialektikasını, qeyri-adilikləri duya biləsən. Anar bunu bacarır. O, oxucuya öyüd-nəsihət

vermir, hətta təsvir etdiklərindən nəticə çıxarmağa da tələsmir, ancaq göstərir. Onun göstərdiklərinin çoxu bizi inandırır ki, həyatı, insanları yaxşı bilən, dərinədən duyub hiss edən müəllif yüksək hisslərlə yaşayır, ədalətin, gözəlliyin qələbəsinə inanır.

II iştirakçı: Təbilik, təvazökarlıq, səmimiyyət, mənəvi kamillik, milli-əxlaqi dəyərlər axtarışı, gerçəkliyin insan və zaman, fərd və mühit problemləri fonunda dərki və bütün bunların qeyri-adi hadisələr, qəhrəmanlıq iddiasında olan surətlərlə heç bir əlaqəsi olmaması “altmışıncılar” ədəbi nəslinin digər nümayəndələri kimi Anar nəsrinə üçün də xarakterik cəhətlərdəndir. 60-cı illərdə ədəbi ictimaiyyətin böyük maraqla qarşıladığı, tənqidin ən fəal münasibət bildirdiyi belə nəsr əsərlərindən biri Anarın “Ağ liman” povesti olmuşdur. “Ağ liman” dünyanın bir çox ölkələrində nəşr olunmuşdur. “Ağ liman”da Təhminə gördüyü yuxunu Nemətə danışır. Ağ limana qırmızı gəmilər gəlir. Əsərdə yazıçı insanın həyatdakı məlum qəliblərdən çıxmaq arzusunu əks etdirir. Ədəbi tənqid “Ağ liman” povestinin çağdaş ədəbiyyatımıza gətirdiyi yeniliyi, müasirliyi ilk növbədə dövrün mövcud ədəbi stereotiplərini qırması, sovet bədii təhlili çərçivəsinə sığmaması ilə izah edirdi. Yazıcının əxlaqi düşüncələrini, mənəvi dəyərlər barədə qənaətlərini, zaman, sosial mühit və gerçəklik haqqında sənətkar konsepsiyasını əks etdirən povestə dair milli ədəbi tənqidimizin maraqlı mülahizə və qənaətləri mövcuddur. Bu povestdə əxlaqi problemlər qaldırılır, insanın həyatda öz yerini tapa bilməsi, məzmunlu və dolğun ömür sürməsi, insanlar arasında ünsiyyət, ülfət məsələlərindən bəhs olunur. Mənəvi boşluq damğalanır.

Anarın yaradıcılıq yolunun ən böyük bəhrəsi, söz yox ki, “Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi” romanıdır. Yazıçı bu əsəri böyük ədib Cəlil Məmmədquluzadənin əziz xatirəsinə ithaf edərək qələmə almışdır. Onun həyatı bədii obrazlarla görmək qabiliyyətini, yüksək söz duyğusunu əks etdirən bu romanı

fərqləndirən və sevdirən başlıca xüsusiyyət bu günün aktual mənəvi-əxlaqi problemlərini qaldırmasında, bu günün adamının ruhunda, düşüncəsində baş verən hadisələri göstərməsidir.

“Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi” kitabına “Ağ liman” povesti və “Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi” romanı daxildir. Oxucuların diqqətini maraqla cəlb edən bu əsər rus, özbək, qazax dillərinə tərcümə olunmuş, Polşa, Macarıstan və Bolqarıstanda ayrıca kitab kimi nəşr olunmuşdur. Müəllif bu romanda gənclərin əxlaqi keyfiyyətlərini, dövrünün ailə-məişət şəraitini, cəmiyyətə yad olan qeyri-əxlaqi normaları təsvir etmişdir.

III iştirakçı: Anarın 1968-ci ildə yazdığı “Dantenin yubileyi” əsərində unudulmuş, həyatda uğursuzluğa uğramış adi bir adamın həyatı təsvir olunur. Müəllif bütün aktyorları mükəmməl, müasir həyatla bağlı olan əsərləri tamaşaya qoymağa, eyni zamanda teatrda olan qüsurları aradan qaldırmağa çağırır. Əsərdə hadisələr Feyzulla Kəbirlinski və onun teatrdakı fəaliyyəti fonunda verilir. Müəllif Feyzullanın qırx ildən artıq səhnədə çalışdığını, lakin heç bir yenilik gətirmədiyini, yalnız xırda rollarda oynadığını, bir-iki söz deməklə məvacib aldığını incə bir yumorla ifşa edir. Bu cür incə yumorla ifşaedicilik xüsusiyyəti gənc yazıçının “Molla Nəsrəddin”çilərdən – C.Məmmədquluzadə və Sabir kimi sələflərindən aldığı mənəvi qidadır. Anar burada “Molla Nəsrəddin”çilərin ayıq, kəsərli və ağıllı mübarizələrinin təbii davamçısı kimi özünü göstərir. Cəlil Məmmədquluzadə “Poçt qutusu” hekayəsində Novruzəlinin avamlığına, sadələvhlüyünə necə acıyırsa, Anar da Feyzulla Kəbirlinskinin savadsızlığına, mətbuatla maraqlanmadığına eyni dərəcədə münasibət bəsləyir.

IV iştirakçı: Anarın mövzu, həm də forma cəhətdən diqqəti cəlb edən əsərlərindən biri də “Əlaqə” (1976) povestidir. “Əlaqə” fantastik povestində müasir həyat, insan və zaman məsələləri

diqqət mərkəzində durur: “Bəşəriyyətin özünüdərkə hələ çoxtərəfli xarakter daşıya bilmir... Bir də ki, belə özünüdərkətmə forması bu balaca dünyamızdakı ictimai-mənəvi münasibətlərin kainatın qlobal fəthi üçün deyil, daha çox el ən əlverişli şəkil alması üçün gərəklidir”. Əsərdə özünüdərkətmə ən əsas amillərdən biri kimi canlandırılır.

Povestdə isti yay günlərində ali məktəbə qəbul olunan bir tələbə surəti təsvir olunur. Tələbə xoşbəxtdir: o, birinci arzusuna çatmışdır. Lakin o heç kimlə ünsiyyət-əlaqə saxlamaq istəmir. Ona görə də “kvartira” axtarır. Elə bir mənzil ki, hamamı, telefonu, televizoru olsun. Amma belə bir mənzil əvəzinə, kif qoxuyan iki mərtəbəli evə rast gəlir. Qarı onu evə dəvət edir. Hadisələrin dinamikasından aydın olur ki, tələbə psixi xəstəliyə tutulub: o, nə iş görürsə, yadından çıxır; qulağına cürbəcür sözlər gəlir; gecələr yuxuda sayıqlayır; lifti yuxarı gedən yox, geriye işləyən vəziyyətdə təsəvvür edir; mənzilindəki şəkillərin dəyişdiyini görür. Bir sözlə, psixi xəstəliyə tutulan hər hansı bir adam necə hərəkət edirsə, bu tələbə də o cür hərəkət.

Gecə yuxuda səs eşidən tələbə oyanır, qarının icazə vermədiyi mismarlanmış taxtaları qapıdan sökür və qonşu otağa keçir. Otaqda cins şalvar və göy köynək geyinmiş bir oğlanı görür. O, tələbə üçün qaranlıq olan məsələləri bir-bir izah edir.

Psixiatr tələbə üçün fotolarda şəklin nə üçün dəyişdiyini, mənzilin qalxıb-endiyini, sanki onu həmişə kiminsə çağırması məsələsini elmi şəkildə izah edir. Tələbəyə qaranlıq olan məsələlər açılır. Psixiatr hamama gedib gələcəyini söyləyir. Lakin o, gec gəldiyindən tələbə hər yeri axtarır. Hamamda psixiatr əvəzinə, maqnitofona rast gəlir. Öz evinə gedir, bıqsız olan psixiatrı bıqlı görür. Artıq hər şey ona aydın olmağa başlayır: psixiatr özünün onunla danışan adam olmadığını, uzaq dünyalarla əlaqə probleminə həsr olunmuş konqresdən gəlirəm, indi də vaxt məsələsinə həsr olunmuş konqresə gedirəm, – deyir.

O, kosmik əlaqə problemlərindən və bunun ancaq məntiqə, səbəb-nəticə əlaqəsinə bağlanması məsələlərindən və s. danışır. Əgər tələbə şüurlu insanlar əlaqə yarada bilmirsə, psixiatr müasir texnikanın kosmosla əlaqə yaratmasından danışır. Bu, bir növ, psixi xəstəliyə tutulan tələbəni oyadır. O, povestin sonunda nəinki insanlarla əlaqə yaratmaq qərarına gəlir, həm də “gərək kitabxanada kosmik əlaqələrə aid kitab alıb oxuyam” məsələsini qarşısına qoyur.

Tənqidçi Həsən Quliyevin əsər haqqında söylədiyi mülahizələrə diqqət yetirək: “Əsərdə qeyri-adiliklə adilik, fantastik elementlərlə təbii həyat səhnələri bir-birini tamamlayır və çox vaxt bunların arasında sərhəd hiss olunmur. Qarının oğlu – astrofizik-alim tələbəni qorxuya salan məsələləri bir-bir aydınlaşdırır. Yazıçı göstərmək istəyir ki, biz yer kürəsinin sakinləri, kainat və onun sirlərinin öyrənilməsində o tələbə səviyyəsindəyik, o hələ bir sıra qanunauyğunluqları kəşf etməni, kainatın sirlərini açmaq yolunda çox işlər görməlidir. Güman ki, ancaq bu yolla planetimizin sakinlərinin dünya haqqında təsəvvürləri genişlənəcək. Tələbə ilə astrofizikin görüşləri, söhbətləri də bunu göstərir”.

V iştirakçı: Keçən əsrin 70-80-ci illərində Anarın “Dədə Qorqud” kinopovesti əsasında Azərbaycan kino yaradıcılığı üçün gözlənilməz olan eyni adlı film çəkildi. Anarın qələmə aldığı, kino ekranlarına çıxardığı “Dədə Qorqud” xalqımızın keçmişinin şanlı səhifələrini özündə yaşadan qəhrəmanlıq dastanıdır. Türk-azəri təfəkkürünün ən nadir incisi kimi qəbul etdiyimiz bu dastandakı incə məqamları kino sənətinə gətirmək, əsərin bədii ruhuna toxunmadan onun əsasında yeni bir səpkidə orijinal bir sənət əsəri yaratmaq Anar istedadının qüdrətini üzə çıxardı. Onun qələmə aldığı “Dədə Qorqud” povestində rast gəldiyimiz obrazların çoxu “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanlarından bizə məlum olan obrazlardır. Anarın əsəri ilə

“Dədə Qorqud” boylarını müqayisə edərkən hiss edirik ki, yeni bir şəkildə qələmə alınmış bu povestdə də xalq ruhu hakimdir. Orada da hadisələri Dədə Qorqud danışdı, burada da hadisələrin söyləyicisi Dədəmiz ozandır. Belə bir məsuliyyətli işə qol qoymaq sənətkardan böyük cəsarət tələb etsə də, öz daxili yaradıcılıq imkanlarına, potensial gücünə arxalanan, inanan yazıçı əsərin müvəffəqiyyətli alınmasına nail olmuşdur.

“Dədə Qorqud” dastanları bizə dədə-babadan mirasdır. Yer üzündə nadir, barmaqla sayılan dastanlardan biridir. Xalqına hörmət gətirən, onun kökünü, əsil-nəcəbətini özündə əks etdirən dədə-babanamədir. Oğuz ellərinin yadigarıdır. Dədə Qorqud Oğuz ellərinin birliyinin istəyicisidir. Oğuz elində yığcam şəkildə yaşayan oğuzlar türk ellərinin şərəf və ləyaqətinin daşıyıcısıdır. Onun oğuz dünyası düşmən qarşısında əyilməzlərdir, düşməyə diri can verməzlərdir, ulusunu, əcdadını uca tutanlardır, igidlikdə seçilənlərdir, onlar ad-sanı, əsil-nəcəbət, namusu, qeyrəti, vicdanı candan uca tutanlardır. Anar bütün bu milli-mənəvi dəyərləri özünün yaratdığı əsərində qoruyub saxlayır...

Anar boylardan birinin motivləri üzərində bu əsərin süjetini qurur. Onun “Dədə Qorqud” əsəri orijinal keyfiyyətlərə malikdir. Buradakı hadisələr, motivlər, obrazlar eyni olsa da, hadisələrin təhkiyəsi, süjetin quruluşu bizə tamamilə yeni bir əsər təsiri bağışlayır.

Anar heç də hadisələri sadəcə olduğu kimi qələmə almaq, onların bədii donunu bir qədər də zənginləşdirmək məqsədi güdmürdü. Burada qoyulan əsas problemlərdən biri, bəlkə də, sovet ideologiyasının hakim mövqə tutduğu bir zamanda özünü çətinliklərin, təhlükələrin qucağına atmış Anar cəsarəti idi ki, imperiyanın hakim hegemon siyasətinin əleyhinə çıxırdı, türk ellərini birliyə çağırırdı. Anar bu mövzunu, ideyanı ədəbiyyata gətirməkçün, bəlkə də, xalq ədəbiyyatına müraciətdən sərfəli bir

yol görmürdü. O dövrdə Anarın ssenarisi əsasında çəkilmiş “Dədə Qorqud” filmi türk dünyasının özünü də silkələdi.

Yuxarı sinifşagirdləri Anarın ssenarisi əsasında çəkilmiş “Dədə Qorqud” filmindən son parçanı səhnələşdirirlər.

Aparıcı: Qaraca Çoban yöndəmsiz daş qalıqlarını dığırlayıb kənara atırdı. Daşlardan boşalmış meydanda öküzlər cüt sürür, adamlar holavar çağıra-çağıra torpağı xışlayırdı. Qaraca Çoban qan-tər içində torpağı daşdan-kəsəkdən təmizləyirdi. Beyrəyin 14 yaşlı oğlu ona kömək edirdi.

Dədə Qorqud: – Çoban, oğul, nə edirsən belə?

Qaraca Çoban: – Torpağı təmizləyirəm, Dədə.

– İstəyirəm şumlayağ, əkək, biçək, yeyək, dolanaq. Məsləhətdirmi, Dədə?

Dədə Qorqud: – Çoban, sözün haqdır, yurdumuzun başına çox qəzalar gəldi, ərlərimiz, igidlərimiz çox qırıldı, amma tamam qırılıb qurtarmadıq. Hələ varıq, hələ olacayıq, qalacayıq.

Çoban: – Dədə, bu oğlana ad qoyasınca varmıdır?

Dədə Qorqud: – Bəli, ad almağa layıqdır. Bu torpaqda çox ər qırıldı, az ər qaldı. Onun adını Azər qoyuram. Qoy az ərlər çox olsun, qoy Azərlər çoxalsın.

Aparıcı: Dədə Qorqud Azərə baxdı, bir daha söylədi, görəyin nə söylədi.

Dədə Qorqud: – Oğul, Azər, onu bil ki, torpağın yurd, vətən olması üçün iki şərt lazımdır. Biri odur ki, gərək bu torpağı əkəsən, becərəsən, birisi də odur ki, gərək bu torpağı yağılardan qoruyasan. O torpağı ki, qoruya bilmədin, onu əkib-becərməyə dəyməz. O torpağı ki, əkib-becərmədin, onu qorumağa dəyməz.

Qaraca Çoban: – Oğlum, Azər, bu sözləri yaxşı yadında saxla.

Dədə Qorqud: – Çoban, böyük işə başlamısan, yaxşı işə girişmişən. Qalx dağın başına, dağ başında üç tonqal qala. Bir tonqal qalayanda elimiz şənliyə toplaşır, iki tonqal qalayanda

basqınlardan qorunmağa yığışır. Qoy indi üç tonqal görəndə hamı cütlə, xışla gəlsin, bilsinlər ki, işləməyə gəlirlər.

Aparıcı: Qaraca Çoban ata minib dağ başına çapdı. Dədə Qorqud üzünü işləyən adamlara tutdu.

Dədə Qorqud: – İşimiz avand, torpağımız bərəkətli olsun. Kölgəli ağacımız kəsilməsin! Çağlayıb axan sularımız qurumasın! Namərdə möhtac olmayaq! Ümidimiz üzülməsin! Qanadımız qırılmasın! Uca dağın ocaqları həmişə yanar dursun!

Aparıcı: Uca dağın başında üç tonqal alovlanırdı. Qaraca Çobanla Azər tonqalların yanında durub fərəhlə baxırdı.

Dağın ətəyində Dədə Qorqud, Burla xatun, Tural, Gunel, Aysel, Günay, başqa adamlar sevinclə tonqallara baxırdılar.

...Uzaq bir dağın zirvəsində də üç tonqal alovlanırdı. ...Başqa bir dağın başında da eləcə...

...Uzaq-uzaq daqların başlarında üç-üç tonqallar alovlanırdı... İnsanlar, dağlar işıqlarıyla bir-birinə hay verirdi.

Digər iştirakçıların da çıxışlarından sonra konfransın sonunda yazıçının yaradıcılığı haqqında slayd da nümayiş oluna bilər.

Kitabxanaçı yubiley ilə bağlı kitabxanada Xalq yazıçısı Anarın əsərlərinə həsr olunmuş **“Gəncliyin dostu Anar”** adlı **dəyirmi masa** da təşkil edə bilər. Dəyirmi masanın mövzusu əvvəlcədən qərarlaşdırılır. Tədbirə ədəbiyyat müəllimlərini, ədəbiyyatşünasları, filologiya fakültəsinin tələbələrini, yuxarı sinif şagirdlərini və s. dəvət etmək olar. Tədbirdə çıxış edənlər dünya şöhrətli yazıçımız Anarın zəngin yaradıcılığından, ədəbiyyatımıza, incəsənətimizə göstərdiyi xidmətlər haqqında danışirlər. Şagirdlər tələbələrlə yazıçının əsərlərini müzakirə edirlər. Dəyirmi masanın sonunda yazıçının ssenarisi əsasında çəkilmiş filmlərdən kadrlar göstərilməsi məqsədəüygündür.

Kitabxanada görkəmli nasir, kinodramaturq Rzayev Anar Rəsul oğlunun anadan olmasının 80 illiyi münasibətilə **ədəbi-bədii gecə** keçirilməsi də məqsədəüygündür. Tədbirə

tanınmış ziyalıları, şairləri, yazıçıları, ədəbiyyatşünasları, mədəniyyət və incəsənət xadimlərini dəvət etmək olar. Həmçinin tədbirdə tələbələr və yuxarı sinif şagirdləri də iştirak edə bilər. Tədbir haqqında əvvəlcədən kitabxananın elan lövhəsində məlumat asılmalıdır. Elanda tədbirin keçiriləcəyi yer, vaxt dəqiq göstərilməlidir. Tədbirin keçiriləcəyi məkan dekorasiyalarla, yazıçının fotoları, əsərlərindən sitatlarla, kitabları, haqqında yazılmış kitablarla, məqalələrlə və s. bəzədilə bilər. *“Adıyla doğulan, adını doğruldan sənətkar”* adlı *ədabi-bədii gecə* iki hissədən ibarət ola bilər.

Birinci hissədə Anarın həyat və yaradıcılığını haqqında məlumatlar vermək olar. İkinci hissədə isə yubilyarın əsərlərindən parçalar göstərilə bilər. Aparıcılar ədəbi-bədii gecəni Rəsul Rzanın və Nigar Rəfibəylinin Anara həsr etdiyi şeiri söyləyərək açə bilərlər.

Kitabxanada azyaşlı oxucular üçün *“Nağıl otağı”*nda yazıçının ssenarisi əsasında çəkilmiş *“Basatın igidliyi”* qısametrajlı cizgi filmi də nümayiş oluna bilər. *“Basatın igidliyi”* qısametrajlı cizgi televiziya filmi rejissor Vaqif Behbudov tərəfindən 1988-ci ildə çəkilmiş və *“Azərbaycantelefilm”*də istehsal edilmişdir. Kukla filmində müdrik Dədə Qorqud gənc döyüşçünün cəsərətini görüb ona Basat adını verir. Basat əzəzil Təpəgözə qalib gəlib uşaqları, anaları bəladan qurtarır. 1991-ci ildə filmə görə Vaqif Behbudov Azərbaycan Respublikası Dövlət Mükafatına layiq görülmüşdür. Kitabxanaçı tədbirin sonunda oxucuların cizgi film haqqında təəssüratlarını öyrənir və filmə bağlı suallar verir.

Yuxarı yaş qrup oxucular üçün kitabxananın böyük oxu zalında *“Anarın anları”* tammetrajlı sənədli televiziya filmi də nümayiş oluna bilər. Kitabxanaçı oxuculara əvvəlcə yazıçının yaradıcılığı və sənədli film haqqında məlumat verir daha sonra film nümayiş olunur. *“Anarın anları”* tammetrajlı sənədli televiziya filmi rejissor Ramiz Həsənoğlu tərəfindən 2008-ci

ildə çəkilməmişdir. Azərbaycan televiziyasında istehsal edilmişdir. Film yazıçı, tərcüməçi, ssenarist Anarın həyat və yaradıcılığını işıqlandırır. Filmin aparıcı bölmələrindən biri dostların, mənən, ruhən yaxınların Anarın şəxsiyyəti, xarakteri, yaradıcılığı ilə bağlı deyimləridir. Şerti desək – “Sinxron bloku”. Çingiz Aytmatovun, Oljas Süleymenovun, İvan Draqın, eləcə də bizim görkəmli sənətkarlarımızın hörmətli fikirləri! Geniş tamaşaçı və oxucu kütləsinə məlum olmayan məlumatlar. Bu deyimlər portretin daha tutumlu, qabarıq, xarakterik alınmasına xidmət edir. Rejissor bu deyimləri film boyu səpələməklə dinamikani gücləndirir, müxtəlif dövrlərə aid məqamları tamaşalardan, filmlərdən alınmış parçalarla bağlayaraq vahid bir süjet yaradır. Sənətkarın, şəxsiyyətin portretinin cızılması, təkcə, bilavasitə onun özüylə bağlı olmur. Burda müxtəlif amillər nəzərə alınır. Filmin yaradıcılarının Rəsul Rza dühasına, Nigar Rəfibəyli ruhuna, ümumiyyətlə, Anarın soy kökünə - Azərbaycan tarixində müstəsna xidməti olmuş Rəfibəyililər fenomeninə müraciəti, Anarın bu irsə sədaqəti, onların layiqli davamçısı olmasının təqdimi, özü də onun portretinə maraqlı əlavədir. Şəkillər - dondurulmuş anlar, məqamlardır. Ömrün, yaşanan həyatın zərrəcikləridir. Filmin “Anarın anları” adlandırılması təsadüfi deyil; düşünülmüş prinsipdir. Həmin o anların bir növ “kollaj” şəklində təqdimi əsaslandırılmış üslubdur. Film boyu bu üslubun bir neçə dəfə təkrarlanması - yığılıb-dağılma prosesi, zərrəciklərə dönüb səpələnməsi yaşanmış ömrə işarədir, həm də yeni bir fikrə, dövrə, bölməyə keçidə işarədir.

Kitabxanaçı yuxarı sinif şagirdləri ilə böyük oxu zalında yazıçı Anarın *əsərlərinin müzakirəsini* də təşkil edə bilər. Müzakirə şagirdlərin mütaliə vərdişlərinin təkmilləşdirilməsi və onlarda mütaliə mədəniyyətinin formalaşdırılmasına köməklik göstərir. Kitabxanaçı

“Ədəbiyyatımızı yaşadanlar” adlı müzakirə üçün Azərbaycan yazıçısı, şair, tərcüməçi, ssenarist Anar Rəsul oğlu Rzayevin xatirə romanı olan “Sizsiz” əsərini seçə bilər. Anarın bu əsəri yazmaqda məqsədi nə idi? Bu əsərin əsas ideya və mövzusu, tərbiyəvi əhəmiyyəti müzakirə edilə bilər. Müzakirə şagirdlərin fəallığı və fikirlərini sərbəst ifadə etmələrinə, onlarda mütaliyəyə marağı xeyli artırır. Yazıçının “Sizsiz” povesti Rəsul Rza və Nigar Rəfibəylinin xatirələri ilə bağlı bir çox sirlərin qiymətli açarıdır. Anar gözəl bir üslubda yazdığı bu əsərlə 30 il, 60 il əvvələ, hətta bəzən sənədlərin dili ilə daha uzaqlara getsə də, xatirə-povest daha çox R.Rza və N.Rəfibəyli ömrünün son 20 ilini, illərin üzərinə gəlib tarixə çevrilmiş son 20 pilləni əhatə edir.

“Sizsiz” təsirli bir dil ilə yazılıb; vətəninə məhəbbətlə sevən, varlığı, onun yaxşısını, pisini dərin-dərin duyub düşünən, öz içəri dünyasından keçirən bir vətəndaş duyğusu ilə, daxili yangı ilə, olub-keçənləri, bütün ağrılarına dözərək, dərin qatlardan qaldırmaq yolu ilə yaradılıb. Adi vaxtlarda ailə yazışmaları, bədii sitatlar, epistolıyər üslub nümunələri yorucu ola bilərdi, lakin povestdə hadisələr düzümü elə əlaqələndirilmiş, hər iki şairin həyatı ilə bağlı detallar elə hərəkətə gətirilmişdir ki, elə bil, acılı-şirinli əziz xatirələrini oxuyursan.

“Mən ömrümün çoxunu öz içində yaşamışam”, – deyən müəllif, R.Rza və N.Rəfibəylinin mənəvi dünyasının cizgilərini çəkərkən, “öz içində yaşadıkları”nın bir çoxunu olduğu kimi, səmimiyyətlə, məhəbbətlə, ustalıqla üzə çıxara bilmişdir. İki görkəmli sənətkarın həyat salnaməsi ilə tanış olduğumuz bu əsərdə unudulmaz təsir bağışlayan müşahidələr, detal-tapıntılar çoxdur. Şagirdlər əsər sayəsində yazıçını və onun ailəsini yaxından tanıyırlar.

*Sonda şagirdlər Nigar Rəfibəylinin sözlərinə yazılmış
“Neyləyim” mahnısını ifadə edirlər.*

Ədəbiyyat siyahısı

Əsərləri

Kitablarda

Seçilmiş əsərləri : Hekayələr, pyes, povestlər. - Bakı : Çarşıoğlu, 2004. - 487 s.

Seçilmiş əsərləri : Povest, roman. - Təkrar nəşr. - Bakı : Lider, 2004. - 416 s. - (Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı).

Ağ liman. Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi : povest və roman - Bakı : Nurlan, 2009. - 496 s.

Ağ qoç, qara qoç : Utopik və antiutopik nağıllar. - Bakı : Vətənoğlu, 2014. - 184 s.

Dantenin yubileyi : hekayə. - Bakı : Mütərcim, 2009. - 56 s. - ("525 kitab" seriyası).

Elektron resurslar

Seçilmiş əsərləri [Elektron resurs]. - Elektron mətn. - Bakı : İnnovativ Tədris Mənbələri (İTM) QSC, 2012. - 1 el. opt. disk (CD-ROM) : berrəngli ; 12 sm. - (Nizami layihəsi). - (qutuda)

Kitabiçi

Anar. Şəhərin yay günləri // Azərbaycan dramaturgiyası antologiyası. 4 cildə. - Bakı : Şərq-Qərb, 2007. - C. 3. - S. 367-442.

Anar // Müasir Azərbaycan ədəbiyyatı : 2 cildə : dərslik : II C. - Bakı : Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2007. – C.II. - S. 486-496.

Mən gedəcəm Zəngilana : şeir // Azərbaycan harayı. - Bakı : Respublika Xatirə Kitabı Redaksiyası, 2002. - S. 82-83.

Vahimə : hekayə // Azərbaycan nəsrı antologiyası. 5 cilddə . - Bakı : Şərq-Qərb, 2006. - C.5. - S. 91-120.

Haqqında

Kitablarda

Aydın xan. Milli yaradıcı intellektuallığın Anar zirvəsi // Kulturoloji alternativ düşüncələr. - Bakı : Elm, 2006. - S. 124-136.

Cəfərov N. Anar : məqalə // Klassiklərdən müasirlərə. - 2004. - S. 202-222.

Cəfərov N. Q. Anar : yazıçı, mütəfəkkir alim, ictimai xadim ; Azərbaycanda Atatürk Mərkəzi. - Bakı : Pedaqogika, 2005. - 256 s.

Cəfərov N. Q. Klassiklərdən müasirlərə. - Bakı : Çarşıoğlu, 2004. - 272 s.

Əhmədov B. Legion ədəbiyyatı // XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatı tarixi. 3 cildə : dərslik. - Bakı : Apostrof, 2010. - C. 2. - S. 365-374.

Günəşi içənlərin türküsu : Nazim Hikmətin şeirləri, məqalələri, Azərbaycanda onun haqqında yazılan şeirlər, poemalar, məqalələr. - Bakı : Azərbaycan, 2002. - 336 s.

Xəyal S. Dünən – bu gün o tay- bu tay. - Bakı : MBM, 2010. - 208 s.

Kazımsadə A. Ə. Azərbaycan kinematoqrafçıları : (Portretlər).
- Bakı : Mütərcim, 2002. - 224 s.

Nəcəfzadə Q. Şeyrin içindəki adam : Məqalələr, Esselər,
Haqqında məqalələr, Müsahibələr, İthaf şeirlər haqqında. - Bakı
: Yazıçı, 2010. - 403 s.

Nurəliyeva P. Ə. Anar dünyası : esse. - Bakı : Təhsil, 2015. - 288
s.

Pənah G. V. Anar və folklor. - Bakı : Elm, 2007. - 288 s.

Rza X. R. Böyük məhəbbəti ləkəyənlər : Anarın "Təhminə və
Zaur" pyesi haqqında // Gəl, ey səhər. - Bakı : Nağıl evi, 2004. -
S. 300-305.

Sadiq F. Anar deyiləndə : Anar - 60 // Taleyin acığına. - B. :
Çinar-Çap, 2003. - S. 264-265.

Ziyalı sənətkar : Məqalələr. - Bakı : MBM, 2012. - 112 s.

Haqqında

Dövri mətbuatda

Abdulla M. Sürrealizm - sülh realizmi deyil // Kaspi. - 2012. -
22-24 sentyabr. - № 389. - S. 16. - Xalq yazıçısı Anarın
"Beşmərtəbəli evin Altıncı mərtəbəsi" əsərinə bir nəzər.

Abdullayev Ç. Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart.
- № 9. - S. 15.

Axundova E. Anar dünyası Pərvinin gözü ilə : gənc yazar Pərvin
Nurəliyevanın "Anar dünyası" adlı esselər kitabı haqqında //
Ədəbiyyat qəzeti. - 2016. - 30 yanvar. - № 4. - S. 3.

Akimova E. Səksəndən görünən yaxınlar və uzaqlar : Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 12.

Amin S. Kamal Abdulla: Anar yaradıcılığı ilə bir neçə fəzada görünə bilər : [müsahibə] // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 6.

Anar haqqında : Anar -70 : Anar haqqında deyimlər // Qobustan. - 2008. - № 1. - S. 24-25.

Anar haqqında deyimlər : Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 5.

Anar. Dilimizi yaşadanlar // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 31 mart. - № 11. - S. 10-12.

Anarqızı G. Nöqtələr... : Anar - 70 // Azərbaycan. - 2008. - № 3. - S. 27-29.

Aytmatov Ç. Çox yaxın qələm dostum : Anar - 70 // Qobustan. - 2008. - № 1. - S. 26.

Aytmatov Ç. Tale müasirim : Yazıçı Anar haqqında // Yeni Mədəni-maarif jurnalı. - 2008. - № 4. - S. 3-4.

Azər A. Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 23.

Azərbaycan yazıçılarının XII qurultayı keçirildi : Xalq yazıçısı Anar yenidən qurumun sədri seçildi // Mədəniyyət. - 2014. - 18 iyun. - № 46. - S. 3.

Bağirov A. Dünya miqyaslı ziyalı : Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 31 mart. - № 11. - S. 7.

Bağırzadə L. Anar: İndi nikbinlik üçün əsasımız var // Kəsp. - 2012. - 8-10 sentyabr. - № 379. - S. 15.

Bahir Ü. Anarın sirli dünyası : Anar - 70 // Yazıçı qadınlar. - 2008. - № 4. - S. 29.

Bayram P. Anarın "Ağ qoç, qara qoç" adlı əsərində Azərbaycan və Türk dünyası utopiyası // Ulduz. - 2012. - № 4. - S. 31-41.

Cəfərov N. Etirafın zamanı, yaxud Azərbaycan ədəbiyyatı tarixinin Anar dövrü // Pəncərə. - 2008. - № 3. - S. 49-63.

Cəfərov N. Səksəndən doxsanına varanda : Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 4.

Cəmil A. Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 25.

Həsənov E. Adıyla doğulan, adını doğruldan sənətkar : Anar haqqında // Ədəbiyyat qəzeti. - 2008. - 7 mart. - S. 3.

Həsərət A. Anar, Çingiz Aytmatov və Oljas Süleymenov // Ədəbiyyat qəzeti. - 2010. - 6 avqust. - № 31. - S. 5.

Hüseyn F. Anar: Dünyanın əvvəli qaranlıq olduğu kimi sonu da qaranlıqdır : Xalq yazıçı Anar haqqında // Kaspi. - 2014. - 15 mart. - № 46. - S. 11;14.

Hüseynbəyli E. Anarı anlamaq anı : Anar - 80 // 525-ci qəzet. - 2018. - 10 fevral. - № 27. - S. 21.

Xəlilzadə F. Anarların ən qocası : Anar - 70 // Azərbaycan. - 2008. - 14 mart. - S. 7.

Xəlilzadə F. Ədəbiyyatda hamıya yer var : Yazıçı Anarla söhbət // Azərbaycan. - 2006. - 2 iyul. - S.6.

İbrahimova, S. Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 21.

Qocayev M. XX əsrin eşq əfsanəsi : Anarın "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi romanı haqqında düşüncələr" // Ulduz. - 2009. - № 12. - S. 20-25.

Qoşalı Ə. Şəhərin yay günlərində "Şəhərin yay günləri"ni yazmış Xalq yazıçısı ilə söhbət // Yeni Azərbaycan. - 2012. - 14 iyul. - № 126. - S. 7

Quliyeva A. Anarın kitablarını yandırmaq İçərişəhəri yandırmaqdır // Kaspi. - 2018. - 21 fevral. - № 34. - S. 5.

Mirələmov H. Təzələnmək məqamı : Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 15.

Mustafayeva A. Azərbaycan romanında insan və cəmiyyət : İsmayıl Şıxlının "Dəli Kür" və Anarın "Beşmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsi" romanları əsasında // Azərbaycan. - 2014. - № 5. - S. 170-176.

Nağısoylu M. Xalq yazıçısı Anarı hansı yönərdən və necə tanımışam : Anar – 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 11.

Nəbiyev B. Azərbaycan ədəbiyyatının Anar fenomeni : Anar - 70 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2008. - 18 aprel. - S. 3,5.

Nəzirli K. Ədəbi və ədəbli zadəgan həyatı : Xalq yazıçısı Anar haqqında düşüncələr : Anar - 80 // Ədəbiyyat qəzeti. - 2018. - 10 mart. - № 9. - S. 11.

Rəhmanifər M. Anarın "Dantenin yubileyi" povestində inandırıcı xüsusiyyəti // Kaspi. - 2017. - 18 fevral. - № 31. - S. 15.

Rüstəmханлы S. Çağdaş ədəbi-bədii fikrinin canlı klassiki : [Xalq yazıçısı Anarın yaradıcılığı haqqında] // Ədəbiyyat qəzeti. - 2017. - 17 iyun. - № 22. - S. 2.

Dünya miqyaslı ziyalımız Anar
(metodik vəsait)

Ünvan:AZ-1022 Bakı şəh.,S.Vurğun küç.88;
E-mail:info@clb.az
URL:www.clb.az

F.Köçərli adına Respublika
Uşaq Kitabxanasında
çap olunmuşdur.
Sifariş: 20
Çapa imzalanmışdır:25.02.2018
Tirajı:100
Pulsuz